

Representantforslag nr. 33

(2008–2009)

fra stortingsrepresentantene Gunnar Gundersen, Øyvind Halleraker, Elisabeth Røbekk Nørve, Sonja Irene Sjøli, Torbjørn Røe Isaksen og Olemic Thommessen

Dokument nr. 8:33 (2008–2009)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Gunnar Gundersen, Øyvind Halleraker, Elisabeth Røbekk Nørve, Sonja Irene Sjøli, Torbjørn Røe Isaksen og Olemic Thommessen om en gjennomgang av reguleringer i utmark med sikte på å styrke privates rettigheter

Til Stortinget

BAKGRUNN

Den private eiendomsrett er dypt rotfestet i norsk kultur og i det norske folks bevissthet. Det samme er de allmenningsberettigedes rettigheter i statsallmenninger. Sammen med odelsretten regnes allmenningsretten som ett av våre eldste kjente rettsinstitutt. Å føle trygghet for sin eiendom og sine rettigheter er en viktig verdi for det enkelte menneske, men bidrar også til å sikre viktige samfunnsinteresser. Forslagsstillerne mener eiendomsretten gir en personlig interesse av å forvalte eiendommen i et langsiktig perspektiv, og at verdier på den måten holdes i hevd i generasjoner.

Statsallmenninger er områder som staten normalt har grunnbokshjemmel til, men som bygdefolk har sterke bruksretter i. Lov 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (fjellova) gir i § 2 uttrykk for dette på følgende måte:

"Rett til allmenningsbruk ligg til bygd eller grend som frå gamal tid har hatt slik rett. Retten skal kunne nyttast på ein måte som til kvar tid er i samsvar med rasjonell bruk, og som er naturleg etter tida og tilhøva."

Hva slags bruksutøvelse som er i tråd med "tida og tilhøva" har det gjennom tidene vært knyttet stor diskusjon til.

Landbruksdepartementet ga i 2002 Statskog i oppdrag å gjennomgå enkelte bestemmelser i forskrift av 22. juni 1984 om seter og tilleggsjord m.m. i statsallmenning (seterforskriften), og Statskog nedsatte en arbeidsgruppe for oppdraget. I notat av 10. desember 2002 til arbeidsgruppen viste Landbruksdepartementet blant annet til at en

"som følge av utviklingen i landbruket – med opphør av jordbruksdrift for stadig flere bruk – møter spørsmål om behandling av allmenningssetre tilhørende disse brukene."

Arbeidsgruppen fremla en rapport om revisjon av seterforskriften som resulterte i enkelte endringer i seterforskriften samt et rundskriv som la opp til endringer i praksis. Blant annet skal det nå kunne utvises seter der det ligger til rette for en kombinasjon av jordbruksmessig og småskala turistmessig utnytting av setrene i statsallmenningene.

Et flertall i en arbeidsgruppe nedsatt i 2006 for å vurdere "tida og tilhøva" konkluderte med at:

"Med formuleringen "til kvar tid" i fjelloven § 2 er det sagt på en tydelig måte at allmenningsbruken ikke er bundet til de tradisjonelle bruksmåtene som det kan føres bevis for. Har man først allmenningsrett, omfatter den rett til slik benyttelse av allmenningen som eiendommens jordbruksmessige behov og aktuelle driftsmåte gjør nødvendig."

Landbruks- og matdepartementet sendte 6. juni 2008 på høring forslag til endringer i seterforskriften, høringsfrist ble satt til 1. november 2008, og saken er under behandling. Departementet har gjort enkelte moderniseringer, men departementet viser i høringsdokumentet til at utvisning av tilleggsjord og utnytting av vannkraft ikke er bruksretter slik lovgivningen nå er. I høringsbrevet fremhever Landbruks- og matdepartementet at:

"Vi gjer merksam på at det er sjølve forskrifta som er til høyring."

Forslagsstillerne er av den oppfatning at den løsning Landbruks- og matdepartementet har lagt opp til ikke i tilstrekkelig grad imøtekommer fjellovas intensjoner om at bruk skal tillates i tråd med "tida og tilhøva", og viser til at et flertall i arbeidsgruppen mente at også utnyttelse av vannfall i statsallmenning til produksjon av elektrisk kraft til husbehov for bruksrettshaverne i enkelte tilfeller må kunne anses som utøvelse av bruksrett. Blant annet på denne bakgrunn mener forslagsstillerne at de allmenningsberettigedes rettsstilling bør drøftes på et bredt grunnlag i Stortinget.

Såkalte inngrepsfrie naturområder (INON) er områder med fravær av nærmere definerte tiltak, for eksempel veier. I brev av 28. januar 2008 til energi- og miljøkomiteen fra Miljøverndepartementet fremkommer det at av Norges landareal, eksklusive Svalbard og Jan Mayen, var 45 pst. inngrepsfritt og 11,7 pst. var villmarkspregete i 2003.

Men en langt større andel av landets landareal berøres av INON. Med landareal som berøres menes beltet på 1 km "rundt" tyngre teknisk inngrep, hvor det ikke kan igangsettes et slikt tiltak uten at grensen for inngrepsfrie områder flyttes. I brev av 28. januar 2008 uttaler Miljøverndepartementet at:

"Ca. 68 pst. av landarealet berøres ved en slik beregningsmetode. Dette viser at de inngrepsfrie områdene er svært oppsplittet og består av mange mindre arealer."

INON omtales i stortingsmeldingene om rikets miljøtilstand, blant annet i St.meld. nr. 26 (2006–2007) Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtil-

stand. Forslagsstillerne mener INON kunne være en velegnet indikator for å måle nedbyggingen av norsk natur. Forslagsstillerne mener også at INON kan egne seg som en definisjon på en kvalitet som bør tillegges vekt når det gis tillatelser til utbygginger av ulikt slag. Eksistensen av natur uberørt av mennesket er en ressurs i seg selv, og er også viktig for visse dyrearter og for manges glede av friluftslivet.

Forslagsstillerne har imidlertid registrert at INON legges til grunn i behandlingen av enkeltsaker uten at en slik bruk av INON har vært gjenstand for tilstrekkelig drøftelse i folkevalgte organer. Forslagsstillerne mener at Stortinget på et bredt og prinsipielt grunnlag bør drøfte ulike sider av INON. Forslagsstillerne er kritiske til at hytteområder skal kunne regnes som inngrepsfri, mens en enkel traktorvei skal kunne utelukke et ellers øde område fra å være det. Det bør også drøftes hvor stor vekt INON, og de ulike kategoriene av INON, skal tillegges i forhold til andre samfunnshensyn som for eksempel behovet for næringsutvikling i fraflyttingstruede strøk.

FORSLAG

Forslagsstillerne vil på denne bakgrunn fremme følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen om å utrede reguleringer i utmark, herunder forhold knyttet til såkalte inngrepsfrie naturområder og tida – og-tilhøva-begrepet, med sikte på å styrke privates rettigheter og å fremme en sak for Stortinget om dette.

3. februar 2009